

Seminář ke SZZ

Didaktické aspekty, podněty, některá praktická doporučení.

Jiří Břehovský

jiri.brehovsky@tul.cz

Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická

Technická univerzita v Liberci

SZZ - průběh

- **Aktuální okruhy** k SZZ jsou dostupné na:

<https://www.fp.tul.cz/student/szz>

- Každý student si připravuje koncept výuky v jednotlivých ročnících na všechna zveřejněná témata. (celkem 25)

část	průběh	minutáž
1.	Krátké představení přípravy v bodech: <ul style="list-style-type: none"> • pojmy využitě ze zadání okruhu • cíl • motivaci • začleněné učivo z jednotlivých oblastí • způsob reflexe - dosažení cíle <p>Poznámka: Není podmínkou využít v přípravě všechny body tématu, nicméně komise se může během rozpravy na kterýkoli z uvedených pojmů či oblastí zeptat. Po představení přípravy student předá tuto přípravu k dispozici komisi.</p>	3
2.	Odborně-didaktická rozprava z českého jazyka a literatury s didaktikou (Čj)	10
3.	Odborně-didaktická rozprava z matematiky s didaktikou (Ma)	10
4.	Odborně-didaktická rozprava z přírodovědy a expresivních výchov (výtvarné, hudební, dramatické) s didaktikou (Čajs)	10
5.	Závěrečná všeobecná rozprava všech členů komise a studenta. Student musí prokázat schopnost diskutovat a přiměřeně reagovat na dotazy.	7

Příprava konceptu výuky - návod

- S ohledem na ročník a téma **vybrat vhodné očekávané výstupy** (vycházejte z RVP ZŠ) Aktuální dostupné na:
<https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcove-vzdelavacici-program-pro-zakladni-vzdelavani-rvp-zv/>
- zvolit správné **výchovně vzdělávací cíle**.
- zvolit vhodné **metody** a **formy** pro obeznámení s pojmy,
- připravit **pomůcky**,
- rozmyslet si mezipředmětové vztahy a možnost využití učiva v praxi,
- rozmyslet si motivaci a možnosti ověření dosažení zvolených cílů.

Odborně-didaktická rozprava z matematiky s didaktikou

Vymezený čas je 10 minut.

Didaktika matematiky:

(zaměřujeme se především na)

- odpovídající očekávané výstupy,
- správné a smysluplné výchovně vzdělávací cíle,
- účelně zvolené metody a formy výuky a jejich profesionální zvládnutí,
- volbu pomůcek a práci s nimi,
- zvládání správné metodologie výuky matematiky,
- používání správné terminologie a logické návaznosti pojmů i činností,
- dodržení didaktických zásad.

Aritmetika a geometrie:

(zaměřujeme se především na)

- Porozumění základním pojmům aritmetiky a geometrie,
- schopnost tyto pojmy definovat a pracovat s nimi i v kontextu výuky matematiky na prvním stupni,
- správné určení obsahu a rozsahu pojmů,
- chápání vztahů mezi pojmy i v kontextu výuky matematiky na prvním stupni,
- porozumění logické návaznosti výstavby aritmetiky a geometrie.

Odborně-didaktická rozprava z matematiky s didaktikou

Vymezený čas je 10 minut.

- Základem pro odbornou rozpravu je studentem připravený koncept výuky,
- didaktické aspekty se budou primárně týkat navrhovaného konceptu,
- odborné otázky z aritmetiky a geometrie budou primárně odvozeny od témat uvedených v konceptu, ale může padnout i otázka z jiné části aritmetiky nebo geometrie.

Jak správně formulovat výukové cíle?

Při formulaci výukových cílů by učitel měl dodržet několik zásad. Výukové cíle by měl formulovat tak, aby byly:

- Komplexní
- Konzistentní (soudržné)
- Kontrolovatelné
- Přiměřené

Jak správně formulovat výukové cíle?

---

1. Komplexnost výukového cíle

Pokud je to možné a účelné, měl by každý výukový cíl obsahovat tři typy (ne vždy to jde).

- Kognitivní
  - co a jak se má žák naučit (jaký typ úloh bude muset umět vyřešit – viz hladiny výukových cílů podle Blooma)
- Afektivní
  - jak může učivo ovlivnit hodnoty a postoje žáků
- Psychomotorické

jaké psychomotorické dovednosti má žák získat (rozvíjet) např. přesné a čisté rýsování, nebo zvládnout vytvořit jednoduchý model krychle.

Jak správně formulovat výukové cíle?

---

2. Konzistentnost (soudržnost) výukových cílů

z hlediska vnitřních vazeb mezi cíli jde zejména o:

- nižší cíle, které jsou podřízeny cílům vyšším,
- dosažení vyšších cílů je závislé na dosažení cílů nižších.

Jak správně formulovat výukové cíle?

---

3. Kontrolovatelnost výukových cílů

Při formulaci výukového cíle je důležité jasně formulovat co má žák v které etapě učení umět (zvládnout). To je nejjednodušší u kognitivních a psychomotorických cílů protože fixace afektivních cílů je dlouhodobou záležitostí a tyto cíle jsou obecně obtížně kontrolovatelné.

- Příklady formulace požadovaného výkonu žáka:
  - nakreslí krychli ve volném rovnoběžném promítání,
  - pomocí vzorce vypočítá obvod obdélníku,
  - zaokrouhlí číslo na požadovaný řád.

Výukový cíl může obsahovat i podmínky. Například za jak dlouho žák odpoví na otázku, zda pracuje samostatně, s učebnicí, tabulkami atp. Nebo lze zmínit i normu výkonu. Tedy určitý vztah k určenému specifickému cíli. To na příklad znamená kolik úloh z celkového počtu je schopen vyřešit, kolik chyb může udělat atp.

Jak správně formulovat výukové cíle?

---

4. Přiměřenost výukového cíle

Většina výukových cílů by měla být splnitelná pro většinu žáků. To znamená, že výukové cíle bychom měli zpravidla formulovat:

- přiměřeně věku a možnostem žáků, (zohlednit mentální a afektivní úroveň a psychomotorické schopnosti jednotlivců),
- výukové cíle vhodným způsobem diferencovat: náročnější VC pro nadanější žáky.

Didaktické zásady

Didaktické zásady (principy) ve vyučování jsou obecné požadavky, které v souladu s cíli výchovy a vzdělání, a též v souladu se základními zákonitostmi vyučovacího procesu, určují charakter procesu vyučování.

- Zásada vědeckosti.
- Zásada uvědomělosti a aktivity žáků.
- Zásada názornosti.
- Zásada soustavnosti (systematičnosti).
- Zásada postupnosti.
- Zásada přiměřenosti.
- Zásada trvalosti.
- Zásada spojení teorie s praxí.
- Zásada individuálního přístupu k žákům.
- Zásada zpětné vazby.

Didaktické zásady

Zásada vědeckosti (odborné správnosti)

Učivo, které tvoří obsah školního vzdělávání, musí být v souladu s poznatky současné vědy. V matematice se tato zásada projevuje zejména v tom, že učitel dbá na správnost formulací při definování matematických pojmů a při vyslovování matematických vět. Učí žáky nebrat za dokázané to co není dostatečně zdůvodněno, a vyžaduje přesné rozlišení definic, vět a axiomů.

Zásada uvědomělosti a aktivity žáků

Žáci si nemají osvojovat znalosti a dovednosti dogmaticky, ale uvědoměle. Tedy na základě vhodné motivace a s porozuměním, které je výsledkem individuální rozumové činnosti. Své poznatky by žáci měli získávat vlastní zkušeností a využívat je v praxi.

Didaktické zásady

Zásada názornosti

Učitel vyžaduje, aby si žáci při vyučování vytvářeli představy na základě bezprostředního vnímání skutečnosti, popřípadě vhodného modelového zobrazení.

Zásada soustavnosti (systematičnosti)

Učitel vyžaduje, aby učivo na sebe logicky navazovalo a tvořilo tak logický systém. Tato zásada klade požadavky na učitele matematiky podávat učivo v logickém uspořádání a tak, aby si žáci osvojovali vědomosti a dovednosti v ucelené soustavě.

Didaktické zásady

Zásada postupnosti

Při vyučování se má postupovat:

- od lehčího k těžšímu, od jednoduššího ke složitějšímu,
- od známého k neznámému,
- od blízkého k vzdálenějšímu (tj. od látky bližší žáků k látce obtížnější),
- od konkrétního k abstraktnímu (při induktivním postupu), od příkladu k pravidlu,
- od obecnému ke zvláštnímu (při deduktivním postupu).

Zásada přiměřenosti

Je nezbytné, aby obsah a rozsah učiva, jeho obtížnost a náročnost i metody vyučování odpovídaly jak psychickému vývoji, tak fyzickým schopnostem žáků. Učitel by měl mít na zřeteli reálný stav předchozích znalostí a schopností jednotlivých žáků i celé třídy.

Didaktické zásady

Zásada trvalosti

Je požadavek, aby si žák osvojené vědomosti a dovednosti bezpečně vybavoval v paměti, aby je uměl prakticky využívat. K tomu je nutné probrané učivo systematicky připomínat, procvičovat a opakovat.

Zásada spojení teorie s praxí

Ve výuce jsou teoretické poznatky spojovány s jejich praktickým využitím. Důležitým úkolem učitele je ukazovat žákům, kde probírané učivo dále využijí v životě, v praktických aplikacích, v jiných oborech a v dalším studiu.

Didaktické zásady

Zásada individuálního přístupu k žákům

Podle poznatků z psychologie je každý žák specifická individualita a je k němu tedy nutné přistupovat vždy s ohledem na jeho psychické a fyzické zvláštnosti.

Zásada zpětné vazby

Vyučující soustavně sleduje a přesvědčuje se zkoušením, jak žáci rozumí probíranému učivu. Průběžně odstraňuje zjištěné chyby a nedostatky, které jsou přirozenou součástí poznání.

Literatura:

-
- GÁBOR, O., KOPANEV, O., KRIŽALKOVIČ, K.: *Teória vyučovania matematiky 1*. Vyd. 1. Bratislava. SPN, 1980.
  - KALHOUS, Zdeněk et OBST, Otto: *Školní didaktika*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2009. 447 s. ISBN 978-80-7367-571-4
  - KYRIACOU, Chris: *Klíčové dovednosti učitele*. Vyd. 1. Praha: Portál, 1998. 155 s. ISBN 80-7178-965-8.
  - POLÁK, J.: *Didaktika matematiky II. Část. Obecná didaktika matematiky*. Vyd. 1. Plzeň. Fraus 2016. ISBN 978-80-7367-571-4
  - PASCH, Marvin, GARDNER Trevor G., SOARKS-LANGEROVÁ Georgia, STARKOVÁ Alane J., MOODYOVÁ, Christella D. *Od vzdělávacího programu k vyučovací hodině*. Vyd. 1. Praha: Portál, 1998. 424 s. ISBN 80-7178-127-4.